

можуть бути використані фахівцями в організації таких груп та подальшій роботі з клієнтами.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, ефективними методами роботи у професійно керованих групах підтримки фахівців допоміжних професій в умовах воєнного стану є методи, спрямовані на допомогу учасникам через взаємодію і взаємопідтримку.

Безперечно цінними у такій роботі є методи арт-терапії, що дозволяють вільно проявляти власні переживання і стани (як усвідомлені, так і неусвідомлювані) через образи та метафори, творити у безпечному середовищі безумовного прийняття та схвалення, розкрити власний потенціал.

Підбір методів роботи у групах підтримки має спиратися на актуальні для учасників особистісні ресурси, сприяти їх відновленню, підсиленню та виявленню нових для них способів стабілізації психоемоційного стану. Перспективи подальших досліджень вбачаємо у розробці програм навчання для ведучих і фасилітаторів таких груп.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Зінько О., Мітченко К. Групи психологічної підтримки як метод становлення особистісної зрілості українців під час воєнного стану. *Перспективи та інновації науки. Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»*. 2022. № 13 (18). С. 187–198. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/pis/article/view/3110/3125>
2. Кихтюк О., Федотова Т. Психологічні підтримка особистості : методи та особливості роботи клінічного психолога. *Psychological Prospects Journal*. 2021. Вип. 38. С. 63–75.
3. Лазос Г. Психологи і війна: зміна парадигми надання психологічної/психотерапевтичної допомоги та резильєнтність фахівця. *Організаційна психологія. Економічна психологія*. 2022. № 3–4 (27). С. 37–47.
4. Луценко О., Фарафонова Ю. Арт-терапевтична група емоційної підтримки (онлайн) у період війни: досвід проведення, спостереження, висновки. *Простір арт-терапії* : зб. наук. пр. 2022. Вип. 2 (32). С. 68–81.
6. Сергієнко І. З досвіду проведення групи підтримки із застосуванням арттерапевтичних методів. *Простір арт-терапії* : зб. наук. пр. 2022. Вип. 1 (31). С. 16–25.

СОЦІАЛЬНА РОБОТА З ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄСТІЙКОСТІ ВРАЗЛИВИХ ГРУП НАСЕЛЕННЯ В УМОВАХ ВІЙНИ

Ірина Єнгалічева

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

ira2100@gmail.com

Постановка проблеми. Сучасні умови життя українського населення є мало сприятливими для повноцінного існування, підтримки їхнього

психологічного благополуччя, розвитку внутрішнього потенціалу тощо. Невпевненість у майбутньому, втрата роботи чи родини, виснаження організму, депресія, що зумовлені військовим станом в країні, зумовлює пошук найбільш дієвих форм підтримки особливо вразливих груп населення. Для вирішення цього питання на рівні держави надається певна допомога у вигляді соціальних послуг. Нині, пілотується новий вид соціальної послуги – комплексна соціальна послуга з формування життєстійкості.

Варто зазначити, що життєстійкість у наукових дослідженнях розглядається як: необхідний ресурс, який може сприяти покращенню фізичного та психічного здоров'я людини та пов'язаний із самореалізацією [6, с. 213]; якість особистості, що дозволяє їй ефективно функціонувати та досягати своїх цілей, зберігати внутрішню рівновагу в складних ситуаціях життєвого вибору [2]; вміння особистості ефективно існувати всупереч життєвим перешкодам та труднощам [5]; система уявлень про себе та світ, що сприяє подоланню стресу (С. Мадді) [7].

Аналіз останніх досліджень дозволяє зазначити, що К. Гавриловська та Ю. Дем'янчук (2019) розглядали життєстійкість як феномен та пропонували арт-коучингові техніки для формування життєстійкості; В. Предко (2021) досліджувала обумовленість життєстійкості особистості наявністю складної життєвої ситуації; Н. Чернуха (2023), Д. Костенко (2023) вивчали вплив життєстійкості на благополуччя різних категорій людей; С. Богданов (2021), А. Гірник (2021), О. Залеська (2021), І. Іванюк (2021) досліджували особливості підготовки вчителів до формування життєстійкості в учнів та ін. Однак, питання, що стосуються соціальної послуги з формування життєстійкості є мало дослідженими (В. Амеліна (2023), Д. Мельничук (2024), Д. Палатна (2022), Т. Семигіна (2022), А. Солнишкіна (2024) та ін.). Враховуючи, що соціальна послуга з формування життєстійкості знаходиться на етапі пілотного проекту, то зрозуміло, що існує багато питань, що потребують ретельного вивчення.

Мета дослідження: виділити напрями соціальної роботи з формування життєстійкості вразливих груп населення в умовах війни. Для досягнення мети були використані наступні методи дослідження: аналіз і синтез наукової літератури із визначення поняття та особливостей життєстійкості у наукових дослідженнях, теоретичне узагальнення для формулювання висновків.

Виклад основного матеріалу. Як зазначалося, військовий стан в Україні зумовлює збільшення кількості вразливих груп населення, які мають складні життєві обставини та потребують допомоги. У наукових працях вказується, що соціальна послуга з формування життєстійкості є системним підходом до надання психосоціальної підтримки усім, хто її потребує, покликана зменшити тривожність громадян, навчити справлятися зі стресом тощо [1, с. 15; 3, с. 277].

Вважаємо, що впровадження комплексної соціальної послуги з формування життєстійкості є особливо доречним, адже послуга передбачає: збереження психічного здоров'я людини; адаптацію до умов проживання, у яких опинилися громадяни країни; зменшення вольових та емоційних навантажень без особливо шкідливих наслідків для власного здоров'я,

здоров'я оточуючих і професійної діяльності; запобігання чи мінімізація психологічної травматизації; розвиток батьківських компетенцій через посилення родинних зв'язків; сприяння волонтерської діяльності; згуртованість територіальних громад [4]. Іншими словами, послуга з формування життєстійкості спрямована на забезпечення комплексного підходу у надання соціальних послуг на рівні територіальних громад з метою покращення життя її членів.

Аналізуючи напрацювання з даного питання можна стверджувати, що соціальна послуга з формування життєстійкості може бути спрямована на підтримку внутрішніх ресурсів у людей, особливо тих, хто опинився у складних ситуаціях чи потребує підтримки у зміцненні своєї здатності протистояти стресам та випробуванням. Варто зазначити, що для успішного протистояння труднощам та досягнення психологічного й емоційного благополуччя необхідно у людей розвивати навички і здібності через проведення певних заходів. Зокрема, з метою розвитку психологічних ресурсів особистості, зміцнення самосприйняття та розвитку стратегій подолання стресу можна надавати індивідуальні чи групові консультації. Для розвитку навичок управління стресом, підвищення емоційної інтелігентності, розвитку гнучкості та оптимізму, підвищення рівня емоційного благополуччя та зміцнення психологічного стану доцільним є організація навчальних заходів з використанням терапевтичних методик та технік, таких як музикотерапія, мистецька терапія, танцювальна терапія та інші.

Формування груп соціальної підтримки, де учасники можуть обмінюватися досвідом, отримувати підтримку та взаємодіяти сприятиме спільному розвитку життєстійкості. Для створення комплексних програм підтримки та розвитку життєстійкості доцільним є співпраця з місцевими громадськими організаціями, школами, медичними установами. А організація програм, спрямованих на інтеграцію учасників у суспільство сприятиме розвитку комунікаційних навичок, відновлення соціальних зв'язків та здійснення підтримки у процесі адаптації.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, для формування життєстійкості вразливих груп населення в умовах війни можна виділити декілька напрямків: психологічна підтримка, проведення тренінгів й майстер-класів, створення соціальних груп підтримки, впровадження інтеграційних програм, проведення терапевтичних активностей, соціальне партнерство тощо. Подальшого дослідження потребує вивчення реалізації виділених напрямів соціальної роботи з формування життєстійкості вразливих груп населення в територіальних громадах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Амеліна В. М. Життєстійкість та соціальна підтримка молоді: значення впровадження нової послуги. *Зростаюча особистість у смислоціннісних обрисах* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 23 лист.2023 р. Івано-Франківськ : «НАІР», 2023. С. 12–15.

2. Гавриловська К. П., Дем'янчук Ю. Ю. Формування життєстійкості особистості: арт-коучинговий підхід. *Актуальні проблеми психології* : зб. наук. пр. Інституту психології ім. С. Костюка НАПН України. 2019. Т. VI: Психологія обдарованості. Вип. 16. С. 83–90. URL: http://eprints.zu.edu.ua/30404/1/Havrylovska_Demianchuk_Hardiness.pdf
3. Мельничук Д. Зміст та особливості впровадження нової комплексної соціальної послуги з формування життєстійкості. *EUROPEAN PERSPECTIVE: міждисциплінарний дискурс у контексті сучасних викликів і можливостей* : зб. тез доповідей VI Міжнар. наук.-практ. конф., м. Луцьк, 29 лют. 2024 р.). / заг. ред. та упоряд. : І. О. Цимбалюк Луцьк : Вежа-Друк, 2024. С. 276–280.
4. Про реалізацію експериментального проекту із запровадження комплексної соціальної послуги з формування життєстійкості : Постанова Кабінету Міністрів України від 03.10.2023 № 1049 : редакція від 01.02.2024, підстава 83-2024-п. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1049-2023-%D0%BF#Text> (дата звернення 21.04.2024 р.
5. Титаренко Т. М., Ларіна Т. О. Життєстійкість особистості: соціальна необхідність та безпека : навч. посіб. Київ : Марич, 2009. 76 с.
6. Чиханцова О. Життєстійкість та її зв'язок із цінностями особистості. *Проблеми сучасної психології*. 2018. Вип 42. С. 211–231. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pspl_2018_42_13
7. Maddi S. R. The story of hardiness: Twenty years of theorizing, research, and practice. *Consulting Psychology Journal: Practice and Research*. 2002. Vol. 54. No. 3. P. 173–185. URL: <https://doi.org/10.1037/1061-4087.54.3.173>

СОЦІАЛІЗАЦІЯ ЛЮДЕЙ З ІНВАЛІДНІСТЮ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Дмитро Зеня, Наталя Кабусь

*Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди
dmitry_zenya@ukr.net, kabusnatali9901@gmail.com*

Постановка проблеми. Соціалізація людей з інвалідністю в умовах воєнного стану є складною проблемою, оскільки воєнні події кардинально змінюють ціннісні орієнтації суспільства. Під впливом воєнного стану головним пріоритетом стає збереження людського життя, що відображається на усіх сферах життя інвалідів [2]. Соціалізація в цих умовах включає в себе пошук стабільності, адаптацію до нових умов, створення нового життєвого світу для переселенців та внутрішньопереміщених осіб. Також важливою є переоцінка цінностей і мотивів усіх суб'єктів суспільства, що впливає на соціалізаційні процеси.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У контексті соціалізації людей з інвалідністю в умовах воєнного стану, значну увагу адаптації приділяли як зарубіжні (Я. Стреляу, М. Раттер, К. Грос, М. Зайдель), так і вітчизняні